

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ยุคปัจจุบันให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษา และถือว่าการศึกษาคือเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนาในทุกภาคส่วนของประเทศ พยายามที่จะพัฒนาสังคมให้ก้าวสู่สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ แนวทางเพื่อการปฏิบัติต่างๆ ในการจัดการศึกษาของชาติ และการเปลี่ยนแปลงในสังคมอันเป็นผลมาจากพัฒนาการของยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้การสืบหาค้นคว้าแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ทางศาสตร์ต่างๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนาการของการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้พัฒนาได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งใหม่ๆ ของวิทยาการต่างๆ ที่เกิดขึ้น การใช้ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการผลิตและพัฒนา การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอารยประเทศ การพัฒนาการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาปัจเจกบุคคล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม (3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 : 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2)พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญกับเด็กก่อนประถมศึกษาค่อนข้างมากจะเห็นได้จากมีหลายมาตราที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กก่อนประถมศึกษา เช่นมาตรา 13(1) กำหนดให้บิดา มารดา หรือ

ผู้ปกครองมีสิทธิได้รับ-สิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล มาตรา 14 (1) บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน-สังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรม-เลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ ฉะนั้นรัฐมีบทบาทโดยตรงหรือมีส่วนร่วมและส่งเสริมให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กก่อนประถมศึกษาให้ทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐานเท่าเทียมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 14)

การศึกษาระดับปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง เมื่อปี พ.ศ. 2536 ซึ่งขณะนั้นเรียกตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ว่าการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อให้การศึกษาในระดับนี้มีมาตรฐานเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำแนวการจัดประสบการณ์และพัฒนาเป็นหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 และประกาศให้โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กระดับก่อนประถมศึกษาทั่วประเทศใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 เป็นต้นไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาขึ้น เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ประชุมพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร ก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 ได้ร่างหลักสูตรก่อนประถมศึกษาฉบับปรับปรุงและนำเสนอเข้าที่ประชุมรับฟังความคิดเห็น ซึ่งผู้เข้าประชุมมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ประชาชนทั่วไปตลอดจนพ่อแม่และผู้ปกครอง มีมติที่ประชุมให้เปลี่ยนชื่อหลักสูตรก่อนประถมศึกษาเป็นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2550 : 1-56)

การใช้สื่อการสอนจึงถือเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมเรียนการสอน การสร้างและใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสม กับเนื้อหาที่สอนขึ้นอยู่กับผู้สอน การวิเคราะห์และกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระ การวิเคราะห์คุณสมบัติและความพร้อมของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อจำกัดต่างๆ ของสภาพการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และสื่อที่เป็นกระบวนการ หรือวิธีการ. (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 1) สื่อการสอนมีความสำคัญเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นบทบาทของสื่อการ

หนึ่งในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นบทบาทของสื่อการเรียนการสอนก็คือเป็นตัวกลางช่วยในการให้ข้อมูลความรู้ หรือสิ่งบอกกล่าวให้แก่ ผู้เรียน เป็นการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ เป็นการพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรมแต่การใช้สื่อการเรียนการสอนให้ได้ผล ถูกต้องตรงกับจุดประสงค์เนื้อหาและกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่าด้วย สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท แต่ละประเภทมีคุณลักษณะเฉพาะในตัวของมันเอง ดังนั้นในการพัฒนาการศึกษาครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องการเลือกสื่อการเรียนให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด(คมสันต์ ก้านจักร 2552 : 112)

เทศบาลตำบลโนนตาล โดยสำนักปลัดเทศบาลซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งขณะนี้เทศบาลตำบลโนนตาล มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความรับผิดชอบ 1 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนตาล ผลการประเมินความพร้อมตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 มาตรฐานคือ 1) มาตรฐานด้านบุคลากร และการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) มาตรฐานด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก 3) มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วม และสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งคณะกรรมการที่เทศบาลจัดตั้งขึ้นประเมินความพร้อมในแต่ละด้าน ประกอบด้วย 1) ปลัดเทศบาล 2) หัวหน้าสถานีอนามัย 3) ผู้อำนวยการโรงเรียน 4) ครูที่ทำการสอนในระดับอนุบาล 5) ผู้ปกครองนักเรียน 6) คณะกรรมการสถานศึกษา 7) หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็ก ผลการประเมินมาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในระดับปรับปรุง โดยเฉพาะด้านสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนให้มากกว่าปัจจุบัน(รายงานการประเมินศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามเกณฑ์มาตรฐาน 2552 : 8)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 4 คน(ครูผู้ดูแลเด็ก. 2552 : สัมภาษณ์) โดยแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กในการผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้นพบว่า ครูใช้สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย ครูผู้ดูแลเด็กไม่มีความมั่นใจในด้านการผลิตและใช้สื่อการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของสื่อเพื่อการเรียนการสอน และสนใจที่จะทำการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องการที่จะได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตและใช้สื่อ

การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ต้องการคำแนะนำ สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ในการสร้างและการใช้สื่ออย่างใกล้ชิดจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อจะทำพัฒนาการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักวิชาการศึกษา สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาล ซึ่งมีส่วนดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับนี้ จึงสนใจที่จะพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้ สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาล อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะนำมาปรับปรุงการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาล ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและการศึกษาของชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาลเป็นอย่างไร
2. จะพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาล ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็ก
2. เพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการผลิตสื่อและใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาเพื่อให้ครูผู้ดูแลเด็ก มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการผลิตสื่อและใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ของครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาล อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด กลยุทธ์ในการพัฒนาในครั้งนี้ คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) ตามกรอบแนวคิดของเคมมิส และแม็คแทกการ์ด (Kemmis and McTaggart. 1991 : 169-170 ; อ้างอิงใน

สุวิมล ว่องวาณิช. 2548 : 13) มีลำดับ 4 ขั้นตอนคือ 1)ขั้นวางแผน(Planning) 2)ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3)ขั้นสังเกตการณ์(Observation) 4)ขั้นสะท้อนผล(Reflection)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อพัฒนาครูผู้ดูแลเด็ก ด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาล อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อ และใช้สื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีขอบเขตดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย

1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

1.2 ครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 4 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

2.1 ผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาและช่วยตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 คน

2.2 วิทยากร จำนวน 1 คน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยระหว่างเดือน พฤศจิกายน - มีนาคม 2553

4. สถานที่ที่ทำการวิจัย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลโนนตาล

อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพร้อมกับดูแลช่วยเหลือเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนตาล อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง ศูนย์บริการที่ให้ความช่วยเหลือดูแลและพัฒนาเด็กเสมือนสถานศึกษา สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี

3. การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้านการผลิตสื่อการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการให้ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลโนนตาล มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถในการผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ ด้วยการ การประชุมการปฏิบัติการ

4. ความสามารถในการผลิตสื่อการเรียนรู้ หมายถึง ครูผู้ดูแลเด็ก ความรู้ ความเข้าใจ สามารถผลิตสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

5. สื่อการเรียนรู้ หมายถึง วัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งครูจัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้ เพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในกิจกรรมของการเรียนการสอนได้อย่าง เหมาะสม

6. กลยุทธ์ในการพัฒนา หมายถึง วิธีการหรือกลยุทธ์ในการดำเนินการพัฒนาให้ครู ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถในการผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ใช้ใน การพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การประชุมของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ปฏิบัติผลิต สื่อ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการผลิตสื่อและสามารถใช้สื่อการเรียนรู้อย่าง มีคุณภาพ โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้และข้อเสนอแนะอย่างใกล้ชิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ

1. ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนรู้
2. ครูผู้ดูแลเด็กสามารถนำสื่อการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ผลการประเมินคุณภาพเกณฑ์มาตรฐานด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านเกณฑ์ระดับที่ดีขึ้นในการประเมินครั้งต่อไป